

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЕРЕСТРАХОВИХ БРОКЕРІВ НА ВІТЧИЗНЯНОМУ РИНКУ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ

© 2014 ТАТАРИНА Т. В., ТРЕТЯК К. В.

УДК 368.029

Татаріна Т. В., Третяк К. В.

Особенности функционирования перестраховых брокеров на вітчизняному ринку перестраховування

Целью статьи является исследование особенностей функционирования перестраховочных брокеров в Украине, определение круга проблем в деятельности посредников и обоснование путей их решения. В статье рассмотрены организационные основы деятельности перестраховочных брокеров в Украине. Определена сущность понятия «перестраховочный брокер», его функциональные особенности в соответствии с требованиями отечественной законодательной базы. Проведен обзор Государственного реестра страховых и перестраховочных брокеров и выявлены основные недостатки его информационной наполненности, которые не позволяют отслеживать работу брокеров и анализировать эффективность их деятельности. Исследованы основные показатели посреднической деятельности по заключению договоров перестрахования: количество страховых и перестраховочных брокеров по сравнению с общим количеством страховщиков и доля рынка перестрахования с привлечением брокеров. Проведен сравнительный анализ деятельности брокеров в разрезе поступлений премий по договорам перестрахования к резидентам и нерезидентам для прогнозирования будущих тенденций в развитии отечественного рынка перестрахования. На основе проведенного анализа выявлен ряд проблем в деятельности страховых и перестраховочных брокеров и обоснованы пути создания благоприятных условий для их функционирования на отечественном перестраховочном рынке для улучшения динамики продаж перестраховочных услуг и активизации входящего перестрахования как инструмента привлечения средств в экономику государства.

Ключевые слова: перестрахование, рынок перестрахования, перестраховочный брокер, функции перестраховочного брокера

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Библ.:** 10.

Татаріна Тетяна Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри страхування Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана (03680, Україна, Київ, проспект Перемоги, 54/1)

Email: tv.tatarina@yandex.ua

Третяк Катерина Володимирівна – аспірант кафедри страхування Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана (03680, Україна, Київ, проспект Перемоги, 54/1)

Email: angelochek_shine@i.ua

УДК 368.029

UDC 368.029

Татарина Т. В., Третяк Е. В. Особенности функционирования перестраховочных брокеров на отечественном рынке перестрахования

Целью статьи является исследование особенностей функционирования перестраховочных брокеров в Украине, определение круга проблем в деятельности посредников и обоснование путей их решения. В статье рассмотрены организационные основы деятельности перестраховочных брокеров в Украине. Определена сущность понятия «перестраховочный брокер», его функциональные особенности в соответствии с требованиями отечественной законодательной базы. Проведен обзор Государственного реестра страховых и перестраховочных брокеров и выявлены основные недостатки его информационной наполненности, которые не позволяют отслеживать работу брокеров и анализировать эффективность их деятельности. Исследованы основные показатели посреднической деятельности по заключению договоров перестрахования: количество страховых и перестраховочных брокеров по сравнению с общим количеством страховщиков и доля рынка перестрахования с привлечением брокеров. Проведен сравнительный анализ деятельности брокеров в разрезе поступлений премий по договорам перестрахования к резидентам и нерезидентам для прогнозирования будущих тенденций в развитии отечественного рынка перестрахования. На основе проведенного анализа выявлен ряд проблем в деятельности страховых и перестраховочных брокеров и обоснованы пути создания благоприятных условий для их функционирования на отечественном перестраховочном рынке для улучшения динамики продаж перестраховочных услуг и активизации входящего перестрахования как инструмента привлечения средств в экономику государства.

Ключевые слова: перестрахование, рынок перестрахования, перестраховочный брокер, функции перестраховочного брокера

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Библ.:** 10.

Tatarina T. V., Tretiak K. V. Characteristics of Operations of Reinsurance Brokers on the Domestic Reinsurance Market

The objective of the article consists in studying the characteristics of functioning of reinsurance brokers in Ukraine, identifying the range of problems existing in operations of intermediaries and substantiating possible solutions. The article focuses on the organizational framework for operations of reinsurance brokers in Ukraine. The essence of the notion «reinsurance broker» was determined, as well as its functional characteristics according to the requirements of the domestic legal framework. A review of the State Register of Insurance and Reinsurance Brokers was conducted enabling identification of basic flaws in its information content which interfere with monitoring of brokers' operations and analysis of their efficiency. The article presents a study of primary indicators of intermediary operations dealing with reinsurance agreements: the number of insurance and reinsurance brokers in comparison with the overall number of insurers and the share of the reinsurance market involving brokers. A comparative analysis of broker operations was conducted in terms of reinsurance agreement premiums received by residents and non-residents in order to predict future tendencies in the development of the domestic reinsurance market. The conducted analysis allowed identifying a series of issues in the operations of insurance and reinsurance brokers and substantiating possible measures aimed at creation of a favorable environment for their functioning on the domestic reinsurance market in order to improve the dynamics of sale of reinsurance services and intensify inward reinsurance as a tool for attraction of funds to the economy of the state.

Keywords: reinsurance, reinsurance market, reinsurance broker, functions of the reinsurance broker

Pic.: 1. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 10.

Татарина Тат'яна Владимировна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри страхування Київського національного економічного університету імені Вадима Гетмана

Email: tv.tatarina@yandex.ua

Третяк Катерина Владимировна – аспірант кафедри страхування Київського національного економічного університету імені Вадима Гетмана

Email: angelochek_shine@i.ua

Tatarina Tetyana V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor, Department of Insurance, Kyiv National Economic University named after. V. Getman (pr. Peremogy, 54/1, Kyiv, 03068, Ukraine)

Email: tv.tatarina@yandex.ua

Tretiak Kateryna V. – Postgraduate Student, Department of Insurance, Kyiv National Economic University named after. V. Getman (pr. Peremogy, 54/1, Kyiv, 03068, Ukraine)

Email: angelochek_shine@i.ua

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Нагальна потреба у зміцненні та стабільному функціонуванні страхового ринку як одного з важелів фінансової системи країни вимагає застосування дієвих засобів підтримки його розвитку. Ринок перестрахування як ефективна форма організації економічних відносин у страховому секторі економіки нашої країни допомагає перерозподіляти ризики страховиків та налагоджувати фінансово-економічні зв'язки між суб'єктами ринкових відносин. Ефективне функціонування ринку перестрахування залежить від діяльності його учасників. Важливе місце на ринку, крім основних його учасників, посідають перестрахові брокери, які активізують попит і пропозицію на перестрахові послуги, а також врегульовують взаємини між перестраховальниками і перестраховиками для реалізації перестрахової послуги [1, с. 240]. Проте недостатній рівень розвитку посередницької діяльності на вітчизняному перестраховому ринку потребує поглибленого його дослідження: обґрунтування нормативно-правового забезпечення, інформаційної наповненості та аналізу обсягів діяльності.

Аналіз останніх джерел та публікацій. Дослідження окремих аспектів посередницької діяльності на ринку перестрахування висвітлюються в наукових працях В. Базилевича, Н. Внукової, О. Гаманкової, А. Горбач, О. Залетова, О. Кнейслер, О. Козьменко, А. Лайкова, С. Осадця, Т. Татаріної тощо. Водночас приділяється мало уваги науковому вирішенню проблем посередників у сегменті перестрахування.

Формування мети і завдання дослідження. Метою статті є дослідження особливостей функціонування перестрахових брокерів в Україні, визначення кола проблем у діяльності посередників та обґрунтування шляхів їх вирішення. Відповідно до поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- дослідити організаційні основи діяльності перестрахових брокерів відповідно до вимог вітчизняного чинного законодавства;
- оцінити основні показники діяльності перестрахових брокерів;
- виявити недоліки діяльності брокерів в Україні та запропонувати шляхи їх можливого подолання задля покращення динаміки продажу перестрахових продуктів та стабільного розвитку вітчизняного ринку перестрахування.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В Україні посередницька діяльність з укладання договорів перестрахування згідно з чинним законодавством може здійснюватися за участі:

1. Вітчизняних перестрахових брокерів;
2. Постійних представництв перестрахових брокерів-нерезидентів.

Діяльність перестрахових брокерів регулюється Законом України «Про страхування», постановами Кабінету Міністрів України, а також розпорядженнями Нацкомфінпослуг.

В Законі України «Про страхування» окрема стаття присвячена посередницькій діяльності у сфері страхування. У цій статті наводяться положення про можливість функціонування в Україні таких посередників як перестрахові брокери та необхідність їх реєстрації.

Перестрахові брокери – юридичні особи, які здійснюють за винагороду посередницьку діяльність у перестрахованні від свого імені на підставі брокерської угоди зі страховиком, який має потребу у перестрахованні як перестраховальник [2].

Згідно із Законом України «Про страхування» посередницька діяльність перестрахових брокерів у перестрахованні здійснюється як виключний вид діяльності і може включати консультування, експертно-інформаційні послуги, роботу, пов'язану з підготовкою, укладанням та виконанням (супроводом) договорів перестрахування, в тому числі щодо врегулювання збитків у частині одержання та перерахування страхових премій, страхових виплат та відшкодувань за угодою відповідно із перестраховальником, інші посередницькі послуги у перестрахованні за переліком, встановленим Уповноваженим органом нагляду [2].

Якість посередницької діяльності суттєво впливає на головні тенденції перестрахового ринку: його функціонування та розвиток. Ми погоджуємося з думкою О. В. Кнейслер про виділення таких організаційно-правових та функціональних особливостей перестрахових брокерів. По-перше, перестраховими брокерами можуть бути виключно юридичні особи, зареєстровані в установленому порядку. По-друге, посередницька діяльність перестрахових брокерів спрямована на задоволення потреб страховиків у перестрахованні як перестраховальників. По-третє, перестраховий брокер забезпечує формування перестраховальних відносин між учасниками вітчизняного і зарубіжного ринків перестрахування, сприяє підвищенню інтенсифікації фінансових потоків за перестраховальними операціями між окремими країнами [3, с. 226 – 228]. Доповнити організаційно-правові особливості посередницької діяльності у перестрахованні слід ще однією: вітчизняне законодавство дозволяє здійснення страхової і перестрахової діяльності *однією юридичною особою* – брокером, але за умов, що ним виконуються всі законодавчі вимоги щодо здійснення цих видів діяльності.

Порядок реєстрації перестрахових брокерів (за винятком перестрахових брокерів-нерезидентів) визначається Уповноваженим органом нагляду [2]. В Положенні про реєстрацію страхових та перестрахових брокерів і ведення державного реєстру страхових та перестрахових брокерів, затвердженого Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 28.05.2004 № 736, встановлено вимоги до перестрахових брокерів під час провадження посередницької діяльності у перестрахованні [4]:

- наявність знань та кваліфікації керівників юридичних осіб, що мають намір провадити посередницьку діяльність у перестрахованні, які мають бути підтверджені свідоцтвом (сертифікатом) установами зразка;
- забезпечення гарантії щодо професійної відповідальності, відповідно до вимог, установлених чинним законодавством України;
- інші вимоги, передбачені чинним законодавством України.

Крім цього, для здійснення такої посередницької діяльності потрібно отримати свідоцтво про внесення до Державного реєстру страхових та перестрахових брокерів. Для отримання свідоцтва брокер має подати до Нацкомфінпослуг такі документи у паперовій та електронній формі [4]:

- заяву про внесення інформації до державного реєстру страхових та перестрахових брокерів;
- друковану сторінку з веб-сайту Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців з інформацією про заявника, завізану його керівником;
- копію кваліфікаційного документа, який отриманий у порядку, установленому Нацкомфінпослуг, про одержання професійних знань, що відповідають базовому рівню кваліфікації перестрахового брокера, виданого керівнику юридичної особи, що має намір провадити брокерську діяльність на страховому ринку, засвідчену в установленому законодавством порядку;
- економічне обґрунтування запланованої посередницької діяльності перестрахового брокера.

Щодо останнього документа, то до нього цим Положенням про реєстрацію також висуваються конкретні вимоги. Економічне обґрунтування запланованої посередницької діяльності перестрахового брокера повинно містити такі елементи [4]:

- загальну характеристику перестрахового брокера (повне та скорочене найменування, коли і де проведена державна реєстрація та перереєстрація, номер та дату видачі свідоцтва (сертифіката), що підтверджує наявність знань та кваліфікації керівників юридичних осіб, місцезнаходження, інформацію про забезпечення приміщеннями, оргтехнікою, зв'язком та персоналом);
- огляд стану посередницьких послуг у регіонах і сферах діяльності перестрахового брокера (оцінка загальної кількості об'єктів страхування, конкурентності страхового середовища, сегментів ринку, які планує охопити перестраховий брокер, інші характеристики стану і перспектив діяльності перестрахового брокера);

- стратегію маркетингу;
- організаційну структуру перестрахового брокера та перспективи її розвитку. Юридичне та аудиторське забезпечення діяльності перестрахового брокера, що передбачає наявність відповідних структур у його складі або укладених відповідних угод на юридичне та аудиторське обслуговування.

Перестрахові брокери-нерезиденти зобов'язані письмово повідомити Нацкомфінпослуг за встановленою ним формою про намір здійснювати діяльність на території України. Нацкомфінпослуг оприлюднює в триденний термін зазначену інформацію на своїй офіційній веб-сторінці в Інтернеті та в друкованих засобах масової інформації [2].

У разі створення перестраховим брокером відокремленого підрозділу, який надаватиме посередницькі послуги у сфері страхування, перестраховий брокер зобов'язаний повідомити Нацкомфінпослуг та подати заяву про внесення інформації про відокремлений підрозділ перестрахового брокера до Державного реєстру страхових та перестрахових брокерів (Реєстр). Наявність такої заяви з даними про кожний відокремлений підрозділ та внесення інформації про відокремлений підрозділ до Реєстру є обов'язковою умовою надання перестраховим брокером посередницьких послуг у сфері страхування через такий відокремлений підрозділ [4].

Державний реєстр страхових та перестрахових брокерів розміщується на офіційній веб-сторінці Нацкомфінпослуг в Інтернеті. За кожним брокером вноситься наступна інформація:

- назва юридичної особи або прізвище, ім'я, по батькові громадянина-підприємця;
- юридична адреса брокера;
- код ЄДРПОУ;
- прізвище, ім'я та по батькові керівника;
- реєстраційний номер за ДР (або номер свідоцтва);
- телефони.

Реєстр дає можливість контролювати загальну кількість брокерів, що працюють на ринку страхування та перестраховання, та забезпечує необхідною інформацією потенційних клієнтів щодо контактної інформації про них. В той же час, більш детальна інформація, яка характеризує результативність брокерів, є недоступною. По-перше, з наведеного переліку не зрозуміло, чим конкретно займаються брокери: наданням посередницької діяльності зі страхування або перестраховання. Це перестрахові брокери чи постійні представництва перестрахових брокерів-нерезидентів. Отже, отримати інформацію принаймні про кількість саме перестрахових брокерів, що працюють в Україні, неможливо. По-друге, реєстр не містить інформації про офіційні веб-сторінки наведених брокерів в Інтернеті. Відповідно залишається незрозумілим, як отримати додаткову інформацію про таких брокерів. По-третє, відсутня інформація про виконання такими брокерами вимог чинного законодавства та своїх зобов'язань перед клієнтами. Реєстр оновлюється раз на квартал, тому звідти можна почерпнути інформацію: залишається цей брокер у реєстрі чи, можливо, прийнято рішення про анулювання його свідоцтва про реєстрацію до кінця кожного наступного кварталу.

Також необхідно відмітити, що повністю відсутня інформація про обсяги діяльності перестрахових брокерів, перелік перестраховиків, з якими вони співпрацюють, лише деякі надають інформацію, за якими видами страхування перестраховуються ризики за допомогою посередників. Через це зробити адекватний аналіз діяльності посередників у сегменті перестраховування досить складно.

Відкритість фінансової звітності, складеної за міжнародними стандартами, яку страхові та/або перестрахові брокери подають до Нацкомфінпослуг відповідно до затвердженого Розпорядження Державної комісії з регулювання

ринків фінансових послуг від 04.08.2005 р. Порядок складання та подання звітності страхових та/або перестрахових брокерів [5], сприятиме впорядкуванню посередницької діяльності на українському ринку перестраховування.

Для відстеження тенденцій розвитку дуже важливого для існування ринкових відносин інституту страхових та перестрахових брокерів, проаналізуємо, насамперед, кількість страхових та перестрахових брокерів в Україні і порівняємо із загальною кількістю страховиків для визначення частки ринку, яка обслуговується брокерами (рис. 1).

Рис. 1. Співвідношення між кількістю страхових (перестрахових) брокерів та страхових компаній України за 2005 – 2013 рр.

Джерело: складено авторами за даними [6; 7; 8]

За статистичними даними рис. 1 можна зробити висновки про поступове зменшення кількості страхових (перестрахових) брокерів з 75 у 2005 р. до 56 у 2013 р., причому мінімальна їх кількість була зареєстрована у 2008 – 2009 рр. – 57 та у 2013 р. – 56. Це пояснюється проявами фінансової кризи кінця 2008 року та загостренням фінансової, економічної та політичної ситуації в Україні, починаючи з останньої декади 2013 р. Все це суттєво вплинуло на погіршення результатів діяльності всіх учасників фінансового ринку, серед яких не виключенням став і вітчизняний страховий ринок. Зниження платоспроможності населення прямо пропорційно вплинуло на зменшення зацікавленості громадян та юридичних осіб в укладанні договорів страхування, скорочення обсягу валових премій і, як наслідок, зниження привабливості перестраховування на страховому ринку України для нерезидентів, у тому числі і брокерів. Зростання кількості брокерів до 60 у 2010 – 2012 рр. свідчить про зміцнення довіри до українського ринку перестраховування в період виходу з кризи, і це є позитивною тенденцією. Проте, станом на 01.10.2014 р., відповідно до Державного реєстру, кількість страхових та перестрахових брокерів в Україні склала 51 [8], що є найменшим показником протягом останнього десятиріччя. За таким показником як співвідношення кількості страхових компаній до страхових (перестрахових) брокерів Україна характеризується негативною тенденцією. Протягом 2005 – 2014 рр. один брокер обслуговував у середньому 7 страховиків, тоді

як у розвинених країнах навпаки – мінімум 7 брокерів припадає на одну компанію.

Крім цього, Нацкомфінпослуг України на своїй офіційній веб-сторінці в Інтернеті веде перелік страхових та/або перестрахових брокерів-нерезидентів, які повідомили про намір здійснювати діяльність на території України.

Перевагою такої інформації є наявність основних напрямків діяльності цих брокерів. Поділити страхових та/або перестрахових брокерів-нерезидентів можна на 2 групи:

- брокери-нерезиденти, які займаються виключно наданням посередницьких послуг у перестраховуванні;
- брокери-нерезиденти, які займаються наданням посередницьких послуг у страхуванні та перестраховуванні.

Можна відмітити, що в останні роки брокери-нерезиденти не бажають обмежувати свою діяльність тільки наданням посередницьких послуг у перестраховуванні. Звичайно, ширший перелік основних напрямків діяльності брокерів дає їм більше можливостей у майбутньому. Проте, чи здійснюють одночасно свою посередницьку діяльність у страхуванні і перестраховуванні, які результати їх діяльності, визначити не можливо у зв'язку з відсутністю відповідних статистичних даних.

Досліджуючи діяльність брокерів, доцільно проаналізувати укладання ними договорів перестраховування

на внутрішньому та міжнародних ринках. У табл. 1 наведено динаміку укладання договорів перестраховання з перестраховиками-резидентами за участі перестрахових брокерів протягом 2009 – 2013 рр.

Аналіз статистичних даних табл. 1 показує падіння на внутрішньому ринку кількості договорів перестраховання, укладених за участю перестрахових брокерів, з 176 у 2009 р. до 88 у 2013 р. Інші показники цю тенденцію підтверджують: зменшився обсяг премій, отриманих перестраховиками-резидентами, з 35432,7 тис. грн у 2009 р. до 5593,9 тис. грн у 2013 р. на 29838,8 тис. грн або на 84,2 %,

відповідно зменшився і розмір середньої перестрахової премії з 201,3 тис. грн у 2009 р. до 63,6 тис. грн у 2013 р. на 137,7 тис. грн або на 68,4 %. Результати дослідження відповідають загальним тенденціям, які склалися на вітчизняному ринку відносно значного падіння внутрішнього перестраховання. У 2013 році спостерігаємо незначне збільшення обсягів перестрахової премії і розміру середньої премії на один договір. Водночас в 2013 році знижується кількість укладених договорів, що свідчить тільки про збільшення розмірів страхових сум за об'єктами, котрі перестраховують брокери.

Таблиця 1

Динаміка укладання договорів перестраховання з перестраховиками-резидентами за участю брокерів за 2009 – 2013 рр.

№ з/п	Показник	Роки				
		2009	2010	2011	2012	2013
1	Кількість укладених договорів, шт.	176	177	140	122	88
2	Перестрахові премії, тис. грн	35 432,7	12 515,4	12 351,3	4 859,7	5 593,9
3	Середній розмір перестрахової премії, тис. грн	201,3	70,7	88,2	39,8	63,6
4	Страхові виплати, тис. грн	369,4	162,1	0,0	0,0	15959,2
5	Рівень виплат, %	1,0	1,3	0,0	0,0	285,3
6	Комісійна винагорода, тис. грн	734,4	1073,2	1012,9	989,3	598,4
7	Частка комісійної винагороди, %	2,1	8,6	8,2	20,4	10,7

Джерело: складено авторами за даними [9]

Якщо порівняти кількість укладених договорів перестраховання та обсяги отриманих премій перестраховиками-резидентами та перестраховиками-нерезидентами, то можна зробити висновок про значне переважання іноземних партнерів. Це дозволяє зробити висновок про значну зацікавленість перестрахових брокерів у перестрахованні саме за кордоном (представництва іноземних брокерів), а також про використання внутрішнього перестраховання в Україні в цілях оптимізації оподаткування та «схемних» операціях. Це також підтверджують дані щодо страхових виплат, компенсованих перестраховиками-резидентами, які 2 роки (2011 – 2012 рр.) знаходилися на рівні нуля, що пов'язано з особливостями оподаткування виплат з перестраховання.

У табл. 2 наведено динаміку укладання договорів перестраховання з перестраховиками-нерезидентами за участю перестрахових брокерів протягом 2009 – 2013 рр.

Аналіз статистичних даних табл. 2 свідчить про зростання обсягів посередницької діяльності з перестраховиками-нерезидентами. Збільшується кількість договорів перестраховання, укладених за участю перестрахових брокерів, з 320 у 2009 р. до 408 у 2013 р. Інші показники цю тенденцію підтверджують: збільшився обсяг премій, отриманих перестраховиками-нерезидентами, з 264823,0 тис. грн у 2009 р. до 422518,2 тис. грн у 2013 р. на 157695,2 тис. грн або на 159,5 %, відповідно збільшився і розмір середньої перестрахової премії з 827,6 тис. грн у 2009 р. до 1035,6 тис. грн у 2013 р. на 208,0 тис. грн або на

Таблиця 2

Динаміка укладання договорів перестраховання з перестраховиками-нерезидентами за участю брокерів за 2009 – 2013 рр.

№ з/п	Показник	Роки				
		2009	2010	2011	2012	2013
1	Кількість укладених договорів, шт.	320	283	269	348	408
2	Перестрахові премії, тис. грн	264 823,0	215 696,3	255 568,8	364 046,2	422 518,2
3	Середній розмір перестрахової премії, тис. грн	827,6	762,2	950,1	1 046,1	1 035,6
4	Страхові виплати, тис. грн	30 402,6	84 791,1	59 686,2	27 288,6	20 391,3
5	Рівень виплат, %	11,5	39,3	23,4	7,5	4,8
6	Комісійна винагорода, тис. грн	11 258,4	8 946,8	18 191,9	14 624,3	16 560,0
7	Частка комісійної винагороди, %	4,3	4,1	7,1	4,0	4,0

Джерело: складено авторами за даними [9]

125,1 %. Такі тенденції на цьому сегменті ринку перестраховування свідчать про постійне зростання попиту на якісний та надійний перестраховий захист за кордоном у провідних перестраховиків-нерезидентів. Це підтверджують постійні виплати з боку перестраховиків-нерезидентів і коливання рівня виплат на рівні 10 – 40 %.

Також слід зазначити цікаву тенденцію, що незважаючи на менший розмір комісійної винагороди у перестраховиків-нерезидентів (4 – 7 %) на відміну від

перестраховиків-резидентів (сягала навіть 20 %), за рахунок значно більших ризиків, які передаються у перестраховування за кордон, в абсолютних розмірах комісія у перестраховиків-нерезидентів склала 16560,0 тис. грн у 2013 р. на відміну від перестраховиків-резидентів – 598,4 тис. грн у 2013 р.

У табл. 3 наведено розрахунки частки премій, переданих у перестраховування за участю посередників протягом 2009 – 2013 рр.

Таблиця 3

Частка премій, переданих у перестраховування за участю брокерів за 2009 – 2013 рр.

№ з/п	Показник	Роки				
		2009	2010	2011	2012	2013
1	Обсяги сплаченої перестрахової премії, млн грн	8888,4	10745,2	5906,2	2522,8	8744,8
2	Обсяги премії, сплаченої перестраховикам-резидентам за участю брокерів, млн грн	35,4	12,5	12,4	4,9	5,6
3	Обсяги премії, сплаченої перестраховикам-нерезидентам за участю брокерів, млн грн	264,8	215,7	255,6	364,0	422,5
4	Частка премій, сплачених перестраховикам-резидентам за участю брокерів, %	0,40	0,11	0,21	0,19	0,07
5	Частка премій, сплачених перестраховикам-нерезидентам за участю брокерів, %	2,98	2,01	4,33	14,43	4,83
6	Частка премій, сплачених перестраховикам за участю брокерів, %	3,38	2,12	4,54	14,62	4,90

Джерело: розраховано авторами за даними [7; 9]

Аналіз статистичних даних табл. 3 свідчить про незначну роль страхових брокерів при укладанні договорів перестраховування. Така тенденція зберігається протягом всього періоду 2009 – 2013 рр. і частка премій, сплачених перестраховикам за участю брокерів складала від 3,38 % (2009 р.) до 4,9 % (2013 р.). 2012 р. відрізняється різким зростанням частки премій, сплачених перестраховикам за участю брокерів до 14,62 %. Подібна ситуація на ринку пояснюється законодавчими змінами – введенням в дію Податкового кодексу України, норми якого змінювали порядок нарахування податку на прибуток. У зв'язку з цим ринок відреагував скороченням операцій по передачі премій у перестраховування перестраховикам-резидентам в цілому та за участю брокерів.

Проведений аналіз свідчить також про те, що страховики, які укладають договори перестраховування із нерезидентами, частіше користуються послугами брокерів 2,98 % (2009 р.), на противагу операцій із укладання договорів перестраховування з резидентами за участю посередників – 0,4 % (2009 р.). Така ж ситуація спостерігається і протягом наступних років: 2,01 % та 0,12 % відповідно в 2010 р., 4,33 % та 0,21 % у 2011 р., 14,43 % та 0,19 % у 2011 р. та 4,83 % та 0,06 % у 2013 р.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямку.

Підсумовуючи результати проведеного дослідження, можна зробити такі висновки і пропозиції:

1. Посередницька діяльність на ринку перестраховування є необхідним засобом активізації вітчизняного ринку перестраховування та його інтеграції у світовий ринок перестраховування, оскільки:

- допомагає його учасникам обирати найоптимальніші пропозиції щодо формування додаткових гарантій виконання страхових зобов'язань;
- зміцнює партнерські відносини та довіру між перестраховальником та перестраховиком;
- сприяє покращенню якості та динаміки продажу перестрахових послуг;
- підтримує сприятливе конкурентне середовище на ринку перестраховування.

2. На вітчизняному перестраховому ринку інститут перестрахових посередників займає невелику нішу, а перестрахові відносини їхні учасники організовують переважно без участі перестрахових брокерів. Незначна участь перестрахових брокерів у процесі укладання договорів перестраховування пояснюється такими причинами:

- великою кількістю страхових компаній на ринку, що перешкоджає розвитку інституту посередництва;

- зростанням вартості послуг з перестраховування на величину комісійної винагороди перестрахових брокерів в умовах нестійкої економічної та політичної ситуації;
- змінами в оподаткуванні перестрахових операцій, котрі не стільки упорядковують перестрахову діяльність, скільки заважають її повноцінному розвитку;
- використанням страховиками послуг перестрахових посередників в основному при виході на міжнародний ринок, адже не всі вітчизняні компанії мають налагоджені прямі зв'язки з перестраховиками-нерезидентами, тоді як в Україні страховики укладають договори перестраховування за мінімальної участі посередників.

3. Створити належні умови для розвитку посередництва на ринку перестраховування можна за допомогою наступних заходів: унормування положень законодавчої бази та усунення недоліків, котрі заважають отриманню довідкової і необхідної статистичної інформації щодо діяльності посередників; запровадити страхування професійної відповідальності страхових і перестрахових брокерів як це існує у розвинених країнах; приведення норм вітчизняного законодавства, котре регулює їх діяльність, у відповідність до світових стандартів та рекомендацій ЄС.

Ці заходи покликані забезпечити повноцінний розвиток посередництва, активізувати ринок перестраховування в Україні та наблизити його до світового ринку перестраховування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Третяк К. В. Формування попиту на перестрахові послуги в умовах розвитку страхового ринку України / К. В. Третяк // «Грудневі читання – 2013»: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції – Том 2. – К.: Логос, 2013. – С. 239 – 240.
2. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р. №85/96-ВР [Електронний ресурс] // Режим доступу до матеріалів: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-vp/conv>.
3. Кнейслер О. В. Ринок перестраховування України: теоретико-методологічні доміанти формування та пріоритети розвитку [текст]: монографія / О. В. Кнейслер. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.
4. Положення про реєстрацію страхових та перестрахових брокерів і ведення державного реєстру страхових та перестрахових брокерів: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 28.05.2004 № 736 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0801-04>
5. Порядок складання та подання звітності страхових та/або перестрахових брокерів: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 04.08.2005 р. № 4421 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0955-05>
6. Кнейслер О. В. Прагматизм функціонування перестрахових брокерів в Україні / О. В. Кнейслер // Науковий вісник Ужгородського нац. університету: Сер.: Економіка. – 09/2012. – Вип. 3 (37). – С. 80 – 84.
7. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/strahoviy-rinok.html>
8. Державний реєстр страхових та перестрахових брокерів [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/inshi-reestri-ta-pereliki.html>
9. Інформація про посередницькі послуги у страхуванні та/або перестраховуванні [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-poserednicki.html>

REFERENCES

- “Derzhavnyi reiestr strakhovykh ta perestrakhovykh brokeriv” [A list of insurance and reinsurance brokers]. Natsionalna komisiia, shcho zdiisniue derzhavne rehuliuвання u sferi rynkiv finansovykh posluh. <http://nfp.gov.ua/content/inshi-reestri-ta-pereliki.html>
- “Informatsiia pro stan i rozvytok strakhovoho rynku Ukrainy” [Information on the status and development of the insurance market of Ukraine]. Natsionalna komisiia, shcho zdiisniue derzhavne rehuliuвання u sferi rynkiv finansovykh posluh. <http://nfp.gov.ua/content/strahoviy-rinok.html>
- “Informatsiia pro poserednytski posluhy u strakhuvanni ta / abo perestrakhuvanni” [Information intermediary services in insurance and / or reinsurance]. Natsionalna komisiia, shcho zdiisniue derzhavne rehuliuвання u sferi rynkiv finansovykh posluh. <http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-poserednicki.html>
- Kneisler, O. V. “Prahmatyzm funktsionuvannya perestrakhovykh brokeriv v Ukraini” [Pragmatism operation reinsurance brokers in Ukraine]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Ekonomika», no. 3 (37) (2012): 80-84.
- Kneisler, O. V. Rynok perestrakhuvannya Ukrainy: teoretyko-metodolohichni dominanty formuvannya ta priorytety rozvytku [Market reinsurance Ukraine: theoretical and methodological dominant formation and development priorities]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury, 2012.
- [Legal Act of Ukraine] (2004). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0801-04>
- [Legal Act of Ukraine] (1996). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-vp/conv>
- [Legal Act of Ukraine] (2005). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0955-05>
- Tretiak, K. V. “Formuvannya popytu na perestrakhovi posluhy v umovakh rozvytku strakhovoho rynku Ukrainy” [Formation of demand for reinsurance services in terms of the insurance market of Ukraine]. Hrudnevi chytannia - 2013. Kyiv: Lohos, 2013.239-240.